

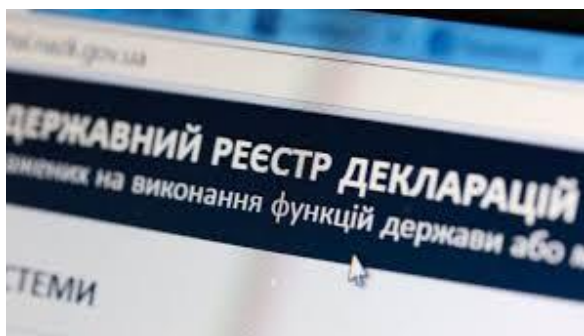
Регіна Гусейнова «Юстем, АО» партнер

Сергій Деледивка «Юстем, АО» партнер, адвокат

Ми не будемо оцінювати розпуск Верховної Ради Президентом, а поговоримо про електронне декларування у цей складний період. Адже у депутатів VIII скликання та кандидатів у народні депутати виникає безліч запитань, оскільки це перші позачергові вибори в умовах дії Закону України «Про запобігання корупції».

Які декларації потрібно подавати кандидатам у депутати? Які декларації необхідно подавати депутатам, що закінчують каденцію? Що робити тим, хто вирішив не балотуватися на наступну каденцію? А що робити тим депутатам, які знову хочуть бачити себе у ВР? Але про все по черзі. Серед метушні позачергових виборів важливо розібратися в кількості декларацій, які потрібно подавати учасникам передвиборчих перегонів.

Спершу розглянемо депутата Верховної Ради VIII скликання, який не буде обраний (або не буде балотуватися) до Верховної Ради України на найближчих виборах. Відповідно до п. 2 ст. 2 ЗУ «Про статус народного депутата», строк повноважень народного депутата України припиняється з моменту відкриття першого засідання Верховної Ради України нового скликання. Щодо дострокового припинення повноважень Парламенту, в ч.

3 ст. 81 Конституції імперативно встановлюється таке правило: «Повноваження народного депутата України припиняються достроково у разі дострокового припинення відповідно до Конституції України повноважень Верховної Ради України – в день відкриття першого засідання Верховної Ради України нового скликання». Тому за будь-яких підстав припинення повноважень Парламенту, повноваження депутата є дійсними до дня відкриття першого засідання ВР нового скликання.

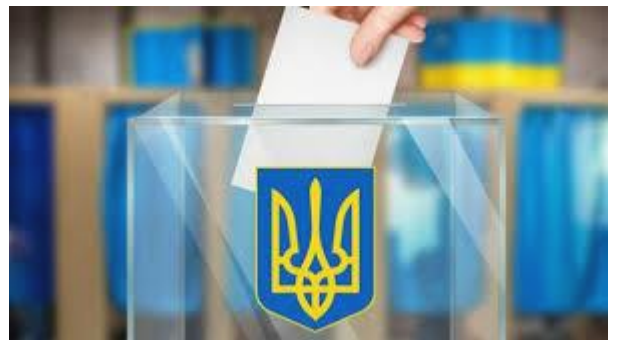
Відповідно до ч. 2 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції», особи, які припиняють діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, подають декларацію особи за період, не охоплений раніше поданими деклараціями. Особи, які припинили діяльність, зобов'язані наступного року після припинення діяльності подавати в установленому ч. 1 цієї статті порядку декларацію за минулий рік.

Отже, до дня відкриття першого засідання ВР нового скликання такий депутат VIII скликання повинен подати першу декларацію перед звільненням. Така декларація має охоплювати період, раніше не відображений в декларації. Тобто з 01.01.2019 р. до дня припинення повноважень (Роз'яснення НАЗК від 08.02.2019 р. «Декларація суб'єкта декларування, який припиняє діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, що подається не пізніше дня такого припинення»). Хоча тут можуть бути різночитання, пов'язані зі спекуляцією термінами «припинення повноважень» та «припинення діяльності». Однак ми стоїмо на позиції, що строк подання декларації перед звільненням колишнім народним депутатом – до дня відкриття першого засідання ВР нового скликання.

До 01.04.2020 р. депутат VIII скликання також має подати щорічну декларацію за 2019 р. З цієї дати у нього припиняються обов'язки суб'єкта декларування, а саме щодо подачі повідомлень про зміни майнового стану, щодо повідомлень про відкриття рахунків тощо. Тобто навіть вже не будучи депутатом, депутат VIII скликання в очах НАЗК є суб'єктом декларування з усіма обмеженнями, накладеними Законом України «Про запобігання корупції».

Якщо депутат VIII скликання вирішить балотуватися, то він не зобов'язаний подавати декларацію кандидата на посаду, оскільки відповідно до п. 11 ст. 107 Закону України «Про вибори народних депутатів», у разі проведення повторних, проміжних та позачергових виборів депутатів кандидати в депутати не подають декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Ця норма поширюється також на кандидатів, які балотуються вперше. Однак не варто передчасно радіти, адже ваша електронна декларація від вас не втече. Про це поговоримо далі.

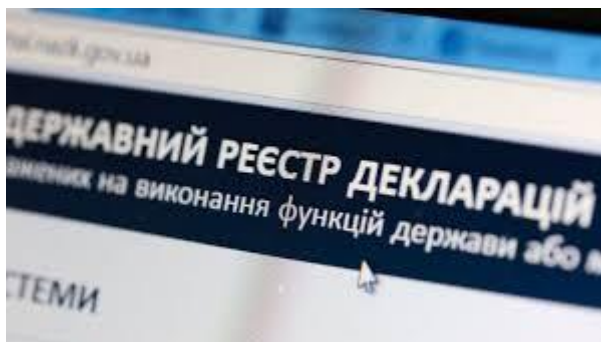
Тепер розглянемо випадок, коли депутат VIII скликання вирішив балотуватися та буде обраний до нового Парламенту. Існує кілька позицій щодо необхідності подачі декларації після вступу на посаду депутатом, який раніше також був народним депутатом. Така неоднозначність позицій зумовлена тим, що подібна ситуація виникла вперше, тому з цього приводу відсутні не лише офіційні, але й неофіційні роз'яснення НАЗК.

З одного боку, особа не припиняє, а продовжує виконувати функції держави, тому законодавчих немає підстав подавати декларацію у зв'язку з припиненням повноважень. Це також опосередковано підтверджується позицією НАЗК щодо державних службовців, які переводяться на інші посади, але продовжують виконувати функції держави згідно з п. 8 роз'яснення НАЗК від 26.10.2016 р. З іншого боку, тут можливі інші підходи та інтерпретації, пов'язані з тим, що це інший склад ВР.

Сподіваємося, що до липня 2019 р. буде офіційна та загальна позиція НАЗК з цього приводу. Однак з огляду на те, що це нова декларація (у випадку, якщо буде прийняте рішення про обов'язковість її подання), ми рекомендуємо заздалегідь проводити підготовку до її заповнення шляхом збирання документів та інформації стосовно всіх розділів декларації.

Отже, суб'єктом декларування депутат VIII скликання залишається до подання електронної декларації за 2019 р., тобто до 01.04.2020 р. Саме до цього моменту суб'єкт декларування, на думку НАЗК, має подавати зміни майнового стану та повідомляти НАЗК про відкриття рахунків в іноземних банках, а також до 01.04.2020 р. подати декларацію за 2019 р.

Також дуже поширеним є питання про те, скільки ще часу депутат VIII скликання, який не буде депутатом IX скликання, повинен виконувати вимоги щодо запобігання конфлікту інтересів.

Щодо виконання вимог із запобігання конфлікту інтересів після припинення каденції народних депутатів, ст. 26 ЗУ «Про запобігання корупції» містить обмеження, аналогічні до

законодавства ЄС, визначені в Рекомендаціях Комітету Міністрів Ради Європи. В Рекомендаціях Комітету Міністрів Ради Європи №R(2000)10 щодо кодексів поведінки публічних посадових осіб містяться такі обмеження:

- заборона особам, які припинили службу протягом року, укладати трудові договори (контракти) або вчиняти правочини у сфері підприємницької діяльності з юридичними особами приватного права або фізичними особами-підприємцями, якщо відповідна особа протягом року до дня припинення виконання функцій держави або місцевого самоврядування здійснювала повноваження з контролю, нагляду або підготовки чи прийняття відповідних рішень щодо діяльності цих юридичних осіб або фізичних осіб-підприємців;
- заборона особам, які припинили службу, розголошувати або використовувати в інший спосіб у своїх інтересах інформацію, яка стала відома відповідній особі у зв'язку з виконанням нею службових повноважень, окрім випадків, встановлених законом;
- заборона особам, які припинили службу протягом року, представляти інтереси будь-якої особи у справах (у тому числі в тих, що розглядаються в судах), в яких іншою стороною є орган, підприємство, установа, організація, в якому (яких) вони працювали на момент припинення зазначеної діяльності. У разі виявлення порушень цього виду Національне агентство звертається до суду для визнання правочину щодо представництва недійсним.

Депутатів VIII скликання також цікавить, як довго за ними зберігатиметься статус політичного діяча та в яких реєстрах/джерелах/ресурсах це буде зазначено. Статус політичного діяча не є юридичним терміном та не має однозначного тлумачення в юридичній науці, а також не закріплений законодавчо. Проте статус «народний депутат України», відповідно п. 5 ст.1 до ЗУ «Про статус народного депутата», звання народного депутата із зазначенням порядкового номера скликання Верховної Ради України зберігається за депутатом довічно.

Депутати VIII скликання, які до обрання у Парламент вели бізнес і планують повернутися до бізнес-структур, дуже часто запитують про статус *political exposed person* (PEP), оскільки з цим статусом вони зіштовхуються регулярно (зокрема, під час відкриття рахунків у банках, купівлі нерухомості тощо).

Тут варто зазначити, що кожна країна має своє законодавство щодо «політично приналежної особи». Наприклад, країни ЄС впровадили Директиву 2005/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради стосовно визначення «політично впливової особи». В ній зазначено, що «принаймні один рік після закінчення повноважень особу ще вважають PEP», але практика свідчить, що під час відкриття рахунків у банках таких осіб продовжують вважати

PER від 3 до 5 років. Це вирішують банки самостійно, ґрунтуючись на власних принципах. Все це так чи інакше впливатиме на ведення бізнесу клієнта та підприємств, у яких він є бенефіціаром.

Особа, яка вперше буде балотуватися в депутати та стане народним депутатом, має подати електронну декларацію відповідно до ст. 25 Закону України «Про статус народного депутата». Народний депутат України зобов'язаний під час оформлення на роботу у Верховну Раду України, а потім щороку протягом здійснення своїх повноважень, але не пізніше ніж 1 квітня, подавати за місцем роботи декларацію про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру за минулий рік за формою та в порядку, що встановлені Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції».

Заповнення цієї декларації потребує значних зусиль і часу, оскільки це перша декларація, яка вимагає збору, витребування та аналізу великої кількості даних. На заповнення такої декларації знадобиться не менше ніж місяць для повного і правильного відображення майнового стану. Тому закликаємо бути дуже уважними, адже це стартова декларація, а всі зміни майнового стану суб'єкта декларування саме з нею будуть порівнювати в майбутньому. Ця декларація має бути подана (у разі проходження у Парламент) приблизно в середині серпня 2019 р.

Підсумуємо вищевикладене щодо подання «проміжних» декларацій у «міжвиборчий» період депутатами VIII скликання та кандидатами в народні депутати, якщо електронне декларування відбувається вперше. Отже, декларація кандидата на посаду не подається. Якщо чинний народний депутат не обраний у Парламент (або не балотується), він подає декларацію про припинення повноважень не пізніше ніж за день до першого засідання наступного складу Парламенту. Декларація має охоплювати період від 01.01.2019 р. до дня подання декларації.

У разі обрання новообрані депутати подають декларацію після вступу на посаду, яка має охоплювати минулий рік (ця декларація потребує суттєвого часу для підготовки, оскільки подається вперше, від її повноти залежить подальше декларування). У строк до 01.04.2020 р. подається чергова щорічна декларація.